

GLASNIK.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: Anton Janežič.

Št. 12. V Celovcu 1. decembra 1863. IX. zv.

Ljubo doma, kdor ga pozna.

(Zložil V. K.)

Ljubo domá,

Kdor ga pozná,

Pregovor stari že pravi;

Torej, moj dom,

Ljubil te bom,

Dokler me v grob smert ne spravi.

Tebe poznam,

Te ne izdam,

Kakor so mnogi storili;

Za-te živim,

Za-te gorim,

Kraj moj slovenski, premili!

Lepšega ni,

Kakor si ti,

Za-me nikjer več na sveti,

Ti me rediš,

Ti me živiš,

Za-te pripravljen sem vmreti!

Vélika gospá.

(Ruska novela, spisal Vasilí Aleksandrovič Vonljarljarski.)

(Konec.)

Med tim je šel Peter, ki mu ni bilo brez grofinje več biti, že spet na Gravski. Zdi se mu, da je dolžen Nataliji povedati, kako ga je razžalila prememba, ki jo je našel v svoji hiši; ali komaj izreče dve tri besede, kar mu ona z otroško prijetnostjo roko na usta položi.

„Ali ne veste, vi nepoboljšljivi medved vi, da je prva dolžnost možem ta, da se vdajo brez dolge obotave v to, kar žene hočejo? Čemu vsa ta zadrega, ta nepokoj, to premišljanje, ki nima ne glave ne noge? V ostalem nisem za vas poslala pohistva v Kostjukov, ampak zavolj sebe, ko bi me spet kdaj v te kraje zaneslo, mogoče da bi morala spet pri vas prenočiti; vaš stan pa se mi je zdel zelo zanemarjen, pa sem ga zato nekoliko v red spravila. Vse bolj po domače se mi bo zdelo, ko bi se morala še kdaj tankaj muditi.“

„Če se je zgodilo to iz takega namena“, odgovori Peter, „vaša je cela moja hiša; odslej bom imel sebe le za nje čuvaja.“

„To morete.“

„Se več. Da ne napravim nobenega nereda v hiši, ki ste jo tako lepo okrasili, ne bom v prihodnje v njej stanoval; umaknil se bom v kot proti dvorišču.“

„Kakor vas je volja. Ali zdaj sva dosti govorila o vaši hiši v Kostjukovem. Reciva eno o vas.“

„O meni?“

„Da. Rada bi vedela, kakšne so vaše odločbe za prihodnost.“

„Nimam nobenih. Ostal bom pri vas, dokler mi dovolite; kedar odidete od tod, ne menim se čisto nič za to, kaj bo potem iz mene.“

„To ste prelubeznjivo rekli, ali odgovorili mi niste na prašanje. Jaz bi rada vedela, kakšen namen imate; tega si ne morem misliti, da ste pri vaši mladosti volje, zapreti se vso bodočo prihodnost v žalostno ječo v Kostjukovem.“

„Milostiva gospa, zares nimam nobenega namerka za bodočnost, ne sanjam o nobeni sreči in ne zanašam se na nikogar.“

„Lepa hvala za ta kompliment, to je prav vljudno od vas, da pravite kaj takega meni, ki se mi zdi, da sem vaša prijateljica.“

„Ne upam si misliti, da ekscelencija...“

„Ali ste vi netečen! Ponavljam vam še enkrat, da, kakor dobim za koga sočutje, pokazujem na vso moč do njega to sočutje.“

„Poslušam in nočem družega nego poslušati.“

„Dobro. Povedati vam imam neskončno mnogo in najpred, da ne pozabim, povem naj važneje. Vi ste mlad kapitan, in niste gerd.“

„Milostna gospa.“

„Tiho, ali bom jezna.“

„Poslušam.“

„Nak, grd niste; in kar je več nego to, vi ste dober in pošten; vi imate vse lastnosti, da osrečite ženo. Ali škoda, bogat niste, pa se na smete zazijati v brhko in mlado dekle brez premoženja. Pomislite, da ljubezen prejde in da ima večjo trajnost na vzajemnem spoštovanju osnovana srčna zakonska nagnjenost. Koliko ste star?“

„O sv. Mihelu bom devet in dvajset.“

„Še le devet in dvajset!... No, povejte mi po pravici, ali je žena moje starosti, ženska od dvajset in treh let prestara za vas?“

„Vi!... jaz!... ah! bog nebeški!“ sklikne kapitan in pogleduje z zbloženimi očmi grofinjo.

„Ženska taka kakor jaz“, poprime Natalija besedo, „okoli dvajset in tri leta stara in premožna“.

Peter si mane čelo, ne upa si pogledati Nataliji v oči in ne spravi besedice z jezika.

„Umejem vas“, reče grofinja, smehlja se. „Za vas se zdi žena med dvajset dvema in dvajset štirimi leti prestara.“

„Vi, ki ste bili vedno tako dobra z menoj“, zašepeče kapitan z drhtajočim glasom, „delate se zdaj norca iz mene... Take neusmiljenosti se nisem nadjal od vas.“

„Kaj vam je na um padlo?“

„Naj vam bog odpusti!“ zdihne Peter.

„Vi ste iz uma.“

„Saj moram biti, kar po vsej sili hočete... Zakaj pravite meni...“

„Pravim, kar mislim.“

„Jeli mogoče! bog mogočni!“

„Prav zares.“

„Kaj! ali ni le grozna šala?“

„To je tako malo šala, da, če me hočete poslušati, jaz to na se vzamem in vam priskrbim srečno prihodnost.“

„Vi! ah! ali vi bi se ponižali!“ sklikne v brezmeren navdušji Peter in poklekne pred grofinjo.

„Vstanite! kolika presiljenost!“ reče Natalija osupnjena, da se kapitan tako prenapeto ponaša.

„Ne, meni je tako bolje.“

„Ali jaz nisem nikakor zadovoljna, da vas vidim tako pred seboj.“

Kapitan molče vstane. Grofinja, ki ni umela, kaj da ga je tako veselo navdušilo, misli si, da bi dobro bilo, če pretrga ta pogovor, ki je tako čudno vžgal srce vnetljivemu sosedu.

„Čujte“, reče mu, „dokler bom jaz še tukaj, ne bova se več pogovarjala o tej stvari. O veliki noči mislim vrniti se v Petrograd. Pridite tamkaj k meni. Takrat poteče moje žalovanje in jaz bodem svobodna.“

Zakaj ni Natalija koj še tega dodala, da pojde, kedar mine čas žalovanja, nazaj med gosposki svet? Zakaj ni rekla, da ima namero ogledati se med svojimi prijatelji ali sama za ženo njemu primerno, ali pa komu prijatelju naložiti, naj poišče mlado žensko dobre družine in lastnega premoženja, da jo naredi za grajščakinjo na Kostjukovem?

Ko bi bila jasneje govorila ta nesrečna grofinja, ne bi bilo v Petru ves večer tako strašno vrelo in kipelo in ne bi bilo treba proti polnoci Timoteja klicati in si dati puščati, češ da ga božje ne udari.

Drugo jutro, ko pride iz obezo k grofinji, reče da je z glavo nekam zadet in si roko ranih. Kedar je ž njo govoril, gledal jo je tako otožno in presrečno, da poprej nikoli tako.

Več dni prejde, kakor so presli prejšnji. Kapitan ni vedel prida kratkočasovanja izmisliti. Zdaj je peljal grofinjo kam daleč na sanéh, drugkrat sta se drčkala s tistih kupov snega, ki jih je napravil. Imel je tudi se enkrat veselje, da je peljal grofinjo na lov in na večer se je kartal ž njo ali pa je poslušal, ko je pela. Za njega je bilo tako življenje, zapopadek vse posvetne sreče in grad, gozdi, vrti in polje okoli Gravskega bili so mu pravi raj.

Ali ah, ta selska kratkočasovanja, ki so se grofinji s početka zato dopadala, ker so bile za njo nova stvar, prihajala so jej od dne do dne dolgočasneja. Zbudil se je v njej posvetni duh, pa jo je z novo močjo navajal nazaj v njene prave življe. Dohajali so jej dvakrat v tednu iz Petrograda časniki in pisma in ti listovi, ki so vselej na dolgo in široko opisovali petrograjske veselice, delali so jo nemirno in tožno. Koliko balov, koliko obedov, pa ona ni bila na nobenem! Koliko družnih shodov je bilo, kjer so druge žene mesto nje kraljice bile in kjer tisti, ki so jej pred kratkim pred noge poklekali, niso več na njo mislili. Moramiti od tod, rekla si je, čas je, zadnji čas!

Proti koncu februarja je zima odjenjala. Ponočni lovi niso več mnogo obetali, snežni kupi so se jeli tajati in razpadati.

Peter se je vrnil v Kustjakov in ni francoskega učitelja nič kaj preveč razveselil s tem, da je prinesel s seboj polno izrazov in izrek francoskih, ki se jih je naučil ta čas, kar je na Gravskem bil, kajti vsako besedo, ki jo je grofinja izgovorila, zapazil si je in vtisnil v glavo, ker je poslušal nje glas kakor petje polno melodije. Nesrečni učitelj se je kaj neugodno začudil, ko je slišal kapitana izgovoriti množico besed. Tega ni mislil, da ima ljubezen toliko moči; mislil je le, da bo še dolgo svojega učenca vodil po labirintu prečudne sprege in deležnikov, kajti bil je prav zelo zadovoljen na Kostjukovem, zlasti pa ga je ta misel pekla, da ne bo lahko kmalo takega učenca našel, kakor je Peter.

Ker Natalija ni imela čisto nič dozdevka o brezumni blodnji, ki se je kapitan va-njo zagrozil, bila mu je neprenehoma tako dobra, kakor s početka. Ali bistro oko bi bilo le zapazilo, da se lepi dnevi Petrovi koncu bližajo, da so misli grofinje na drugo stezo zasle. Edino željo je še imela, da napoči skoraj dan, ki ga je odločila za odhod, pa jej je torej čas strašno počasi prehajal, nič več je ni veselilo nobeno razveseljevanje. Če je djal kapitan, naj gre na ribnjak, rekla je: hvala, bolila me glava, pa ne morem z doma; pojdite sami na šetnjo. Če je pa kapitan vrnivši se v Kostjukov dal časa nego na-

vadno doma ostal, ni prišel noben sel po njega, več ga ni povabil prijazen listič, naj se vrne kmalo v grad. Vsak drugi bi bil z veliko žalostjo zapazil to očitno premembo. Ali pošten Peter se je opiral na neomajljiv steber. Čemu bi, govoril je sam sebi, dvomil o prihodnosti? Ali mi ni velela vedydušna Natalija, naj čakam do konca aprila? Ali ni bilo za trdno vstanovljeno, da bode ona mož beseda svoje oobljube, in ali se kakor nježno čutni mož ni moral opasati s potrpljenjem do velike noči? In o veliki noči pristavil je še, z očmi trepaje odin sam proti sebi s prstom migaje, o veliki noči, ah ljubi moj Peter, o veliki noči postaneš najsrečnejši človek pod nebom!

Na vse zadnje pridele post, ki je predhodnik največjega praznika v letu; počelo je solnce sijati s tistimi žarki, ki so oznanjali prihod spomladi. Drevje in polje je sleklo snežno odejo; potoki, rešeni ledenih okov, šumljali so po travnicah, ki so se odevale v novo zelenino in pisano cvetje, in škerjanec, veseli škerjanček, dvigal se je gostole pod oblake.

VIII. Neko jutro sedi Natalija pri oknu, kar navenkrat vstane neizrečeno vesela, hiti k zvončku in pokliče Klemen. "Klemen", reče mu s tako veselimi glasovi, da tacega že davno ni bilo slišati od nje, "danes pojdemo na pot".

"Kakor zapoveste, ekscelencija!" Trenutek za tim postane v sobah, kjer je bilo, dozdeva se tako tiho, največji nepokoji. Klemen in dvorski tekatai sem in tja zapovedujeta, spodbadata lokaje in hišne, naj bodo hitri: ali pa spravljajo posteljino in vse, kar je treba in ko minete dve uri, vidi Peter v posebno kočijo vpreženih sedem konj in kibitko stati in čakati pred grajsko klančino isto tako, kakor jo je videl pred tremi meseci pred svojim gradom.

"Ali že!" reče žalostno bližaje se grofinji, "Kaj se tako mudi?" "Čas je popotovati", odgovori Natalija in ga odvede k oknu. "Vidite, pomlad je tukaj!" "Ali ne bi mogli še dva tri dni počakati in potem iti?" "Ne, ne! tam so moji prijatelji, tam svet, tam življenje, tukaj pa morivna neugodna zopernost." Ko bi ne bil kapitan priprost, kakor otroci, te zadnje ostro naglašene besede bi mu bile oči odprle. Ali ne, bilo mu je ostati zaslepljenemu. Zbodele so ga le na toliko, da žalosten roko čez četo potegne in zazdihne.

"Sicer pa se nadjam", poprime grofinja besedo, "da vas vidim kmalo v Petrogradu; mislim, da še niste pozabili, o čem sva se pogovorila."

„Ah! pred bom umrl, nego to pozabil.“

„No, veljá tedaj. Ne zakopljite se v svoj Kostjukov.“

„Raji vidim, da se v zemljo pogrezne.“

„In če bote dotlej kaj potrebovali, obrnite se kar na mojega dvorskega, dala mu bom za to potrebne ukaze.“

„Kakšne ukaze, milostiva gospá?“

„Vi me za to prašate s takim glasom, ki mi ni čisto nič všeč. Ne veste li, da je Kostjukov moj?“

„Dá, se ve da, in vse kar je na Kostjukovem in okoli njega.“

„Tako, to je prav. Pravim vam tedaj še v drugič, kedar zapazite, da tam kaj manjka, obrnite se na mojega dvorskega.“

„Ah, to je preveč.“

„Kaj ste rekli?“

„Pravim, da je to preveč dobrote od vas.“

„Peter Adjevič, jaz vam prepovedujem hoditi v Petrograd.“

„Milostiva gospa...“

„Ne poznam vas več.“

„Za božjo voljo! odpustite mi!“ sklikne Peter ves iz uma in skleplje roci. Podlagam se vsem vašim ukazom, delal bom vse po vaši volji.“

„Dobro. Ne pozabite, da morate ugajati mojim kapricam, mojim najmanjšim kapricam tako pokorno kakor dete. Bodite torej poslušni kakor dete in zdaj z bogom, dokler se ne vidi va.“

„Z bogom, z bogom“, šepeče Peter in jej ponižno roko poljublja.

Več ni mogel reči. Beseda se mu ustavi in solze mu stopijo v oči.

Grofinja gre iz grada ne opazivši, kako ga je to ganilo, ali pa ni hotela pokazati, da je opazila. Peter jo odvede k kočiji in ona se odpelje. Dolgo gleda za njo, potem se pa vrne v prvo sobo, sede na klop in joče, joče kakor mož in toči bridke grenke solze, ki ga neprenehoma oblivajo.

Žalostna je ločitev od sorodnika ali prijatelja, ali kedar se je treba ločiti od žene ljubljene, to je ločitev polna žehke žalosti in boli, in Peter je ljubil grofinjo tako zvestosrcno in s takim zaupanjem, kakor se ljubi prvokrat. Morehiti se je kdaj, dokler je soldatoval, držal za moža, ki mu ljubezen nič ne more nagoditi. Ali tisto lahko-miselno ljubovanje po garnisonih ni bila prava ljubezen. Lahko, da je imel pravo nagnjenje do Pavline, ali kakor veliko je bilo to do zaupne mlade deklice, vendar mu ni moglo v srcu koremin pognati, ganila ga je le za čas. Ali grofinja ga je popolnoma očarala in na se prikovala z neodvzgljivimi okovi.

Daljš kot eno uro sedi kapitan sam in žalosten; ko se izjoka, ogrne plašč in pokliče Timoteja, naj napreže, da se popelje v Kostjukov. Celo pot je sedel zamišljen in s pobešeno glavo, pa ni zapazil,

ko se je peljal mimo Sarohkega, dveh žensk, ki sta stale zraven plota in katerih ena je bila vdova šodnikova, druga pa Pavlina, ki je gledala za njim bleda in tozna in objokanih oči.

Ni je tako velike moralne bolečine, da bi je mirna noč nekoliko ne olajšala. Ali se je srce priučilo in navadilo, ali pa se razdraženi živci upokojé s spanjem in premišljevanjem. Te stvari nočemo na dalje preiskovati in le toliko povemo, da se je Peter bolj zbranih misli zbudil, da mu je šel čaj ugodno v tek in da je miren in vdan zapalil lulo tobaka.

Ali večkrat se ga je ta dan in prihodne dni lotilo neko otožno hrepenenje in tesnobno slutenje; tedaj pa si je govoril: ni prav, da se žalostim. Z mirnim zaupanjem je treba čakati, da preteče čas, ki ga je grofinja sama odločila. Kakšen vzrok le bi bila imela, da bi me slepila? Čemu bi me prašala, koliko sem star, ko mi je zadržila, da sem dober, pošten in še dosti brhke postave? Čemu le bi bila to pristavila, da postane svobodna, ko prejde čas žalovanja? Ali pa čemu neki bi bila pred odhodom zapovedala dvorskemu, naj za me skrbi in pazi na mojo grajščino na Kostjukovem? Ne, ne, to so prejasni dokazi njene odločbe in jaz bi bil strašno nehvaležen, ko bi dalje dvomil.

Za temi lepimi in pametnimi premišljevanji jame misliti o pripravah za pot v Petrograd, tu pa je zadel na ovinek. Nič ni lože nego potovati nekoliko sto milj daleč, če je mošnja dovolj natlačena z bankovci. Toda Petrova mošnja ni bila ravno dostikrat težka, zdaj pa je bila celo lahka... Kam naj se obrnem? prša sam sebe. Če bi hotel kateremu Židovu predati nekaj vreč žita ali glav živin, kaj bi dobil za to? komaj toliko, da plačam pošne konje, v Petrograd pa se vendar ne smem v tej le obleki prikazati, ki jo tukaj nosim. Kupiti si moram nov klobuk, plašč z zametovim koljarjem. Stanovanje v gostilnici, najemni vozovi, vse to je zelo drago. Na zadnje pa še darilo za nevesto! Moj bog! grofinja ni izmed tistih, ki jim moreš reči: dopustite mi, da vam dam tisoč rubljev, da si zanje kupite vse te stvari, ki si jih želite za vašo opravo. To ne gre, treba je, da visoko začnem, kajti nočem, da si zaigram krasno prihodnost.

Tako je dolgo premišljal, kako in kje bi denar dobil, pa zapové nekega dne Timoteju zapreči koleselj, ker v sanéh se ni bilo več mogoče voziti, zakaj snég, ki je tu in tam v zametih se ležal na zemlji, tajal se je in napravil polno luž in zemljo zmehčal, da ni bilo prevarno potovati. Ali Peter se ni strašil nobene nevarnosti, sede zraven kocijaža, prime vojke in poganja konje, da so dirjali in vozi proti mestu.

„Kam pa se peljeva?“ poprašá Timotej, ki je do mite pripeljavši se spet prevzel vožnjo.

Župan, ki je pri oknu stal, gleda z začudenjem, ko vidi, da za-
legne dobro znani koleselj k njemu na dvorišče; mislil je, da ga ne
bo nikoli več vidil.

Srčno stopi Peter čez prag, gre v hišo in vidi v prvi sobi
ženske plašče.

"Ali je gospodar doma?" popraša strežaja.

"Je."

"Ali je kdo pri njem?"

"Samo njegova sestra in njena hči."

"Hudica! zamrlija Peter in se v ustnici grize. Ali nič ne dé.

Naprej! In stopi v prvo sobo, kjer je sedel Tobija čisto sam.

"Rad bi z vami", reče mu pozdravivši ga prav prijazno, "na
samem nekoliko govoril".

"Kaj se imava midva, Peter Adjevič, na samem pogovarjati?"
reče župan. "Midva sva se tako izneprijaznila, da ne morem uga-
niti, kaj..."

"Okolnosti mi niso dale, da bi bil hodil k vam, kakor poprej,
ali to mi verjemite, da sem se vedno tako vaš prijatelj, kakor
nekdaj."

"Ne tirjam od vas, da mi dajete račun o vaših mislih. Če želite
z menoj o urednih opravih govoriti, dolžen sem vas poslušati, pa
vas poslušam."

To govore pokaže z roko stol, Peter sede in Tobija se posadi
njemu nasproti, drže se tako, kakor človek, ki pričakuje nevšečen
pogovor.

"Ali naju nihče ne sliši?" popraša kapitan.

"Vidite, da tukaj ni nikogar."

"Povem vam tedaj, Tobija, kaj me je k vam dovedlo. Treba
mi je, pred ko ne denarja."

"In to vas je k meni privedlo?"

"Da. Še enkrat pravim, da potrebujem živo denarja, in to ne
kake dve sto rubljev, ampak veliko več denarja. Mislim, da imate vi
spravljen lep kapitalček."

"Motite se. Imam nekaj bankovcev, ali teh mi je treba za
vsakdanje potrebe domače. To veste, brez denarja se ne dá živeti,
zlasti če ima človek ženo in otroke."

"Ko bi pa več imel, kar potrebujete?..."

"Čemu pa vi pravite, več imeti, kar človek potrebuje? ali ima
kdaj kdo denarja preveč?"

"Jaz mislim, Tobija, morebiti imate v kaki kupčiji kapital na-
ložen, ki vam le pičle obresti nosi. Jaz bi ga vzel z dobrimi po-
godbami za vas."

"Nihče ne vé, koliko imam", reče Tobija razdražen, "in nikomur
mi treba biti mar, kaj delam s svojim denarjem."

"Vi ste jezni, Tobija?"

"Nisem. Zdi se mi čudno, da vi kar tako poprašujete za moje premoženje in koliko mi denarja nosijo."

"Poslušajte, prosim, do konca."

"Dobro, poslušam."

"Važni opravki me silijo, da moram o veliki noči iti v Petrograd. Taka pot pa bo mnogo stala in jaz ga nimam okroglega, pa vam tedaj koj na ravnost povem, da sem vas prišel na posodo prosit, in za vašo varnost vam ponujam Kostjukov. Dajem vam svojih sto in dvajset kmetov, kmeta po šestdeset rubljev. Za sedem tisoč in dve sto rubljev sem pripravljen podpisati vsako pogodbo, katero koli napravite. Ali dovolite na to?"

"Toliko denarja jaz nimam", odgovori župan, že bolj mehkega glasa.

"Vi tedaj nočete?"

"Ne pravim, da nočem. Še le srečen, presrečen bi bil. . . . poznam dobro vaše posestvo, vredno je črez. . . ."

"Oprostite, da sem vas motil."

"Čakajte. Na misel mi je prišlo . . . Kakor veste, jaz nimam čisto nobenega kapitala."

"Tega nikakor ne vem."

"Ves svet vé. Ali, da vam ugodim, mogel bi, če vam je prav, govoriti o tem s svojo sestro."

"Meni je prav; s tim mi boste prav ugodili."

"Počakajte tukaj nekoliko trenutkov. Iz prijateljstva do vas, samo iz prijateljstva do vas grem se pogajat o taki stvari."

Kapitan se mu zahvali za ta dokaz prijateljstva, gre senjajoč k oknu in začne po njem bobnati.

Tobija se kmalo vrne neveselega lica.

"No, pa kaj pravi?" popraša Peter, "hoče li ali noče?"

"Kako ste nagli! Sestra ni rekla ne nãk ne dà. . . . Še ne vé, kaj bi storila, in pred vsem bi rada vedela, po kaj pojedete v Petrograd."

"To zadeva samo mene."

"Dobro. Ali dobra moja sestra bi rada vedela, če ne bote teh tisoč rubljev po nepotrebnem izdali. Če ravno ste se nekaj časa sem zeló od nas umikali, na srcu nam je vsem vendar le vaša sreča."

"Hvala vam, Tobija, hvala tudi Elizabeti za prijateljstvo, ali ne smem govoriti o stvaréh, ki so se samo meni poverile."

"Hvalim vas zastran tega. Tega vam treba toliko več, ker je visoka oseba zapletena v vaše umene."

"Jaz nič dalje ne pravim."

"Ali svet govori za to toliko več, in dosti se je govorilo o krasnem konji, ki ste ga dobili, in se o več drugih rečéh."

"Ljudém v vašem mestu ne morem govorice braniti."

Pa ga tudi ni vzroka, braniti jim, ker ta govorica vam nosi čast, zakaj zvedelo se je iz nje, da vam gre, da ste izpodrinili sto tekmecev pri grofinji Nataliji."

"Ljubi Tohija" odgovori kapitan zadovoljno smeje se, "vi, ki ste pošten mož, morete pričati, da jaz nisem nikoli ne besedice znil o tej stvari."

"Tedaj te govorice niso prazne, Peter Adjevič?"

"Jaz nič ne pravim."

"Čemu taka skrivnost? Jaz vam lahko prisežem, da bomo molčali. In verjemite mi, včasih je prav dobro, da človek v poštene ljudi zaupa. Vi ste pameten mož, ali mlad ste. Sivi lasje so mnogo skusili, pa včasih dobro svetujejo. Vi pojdete v Petrograd, ali bi vam ne bilo po volji, ko bi vam dobroželen sosed malo opisal to veliko mesto? Nam je znano, mi smo tam bili."

"Ali res?" reče naglo Peter, "vi ste bili v Petrogradu?"

"Jaz sem tam živel, pa vam ga lahko na tanko opišem. Ah, moram vam reči, ta nikakor ni pametna, iti v tako mesto, če človek nima tamkaj nobenega znanca, ali vi imate bržčas ktereга?"

"Nikogar, grofinjo edino."

"Boljšega si človek ne more želeti. Vendar pa mislim, da ne pojdete precej z svojo robo, k njej."

"Tega nikakor ne."

"Morate tedaj zategniti v krčmo in tamkaj morebiti dalj nego en dan prebivati."

"Dalj nego teden."

"Vi tedaj menite dolgo ostati v Petrogradu?"

"Da", odgovori Peter, iznosa zadovoljno smehljaje se.

"Dobro. Zdaj sem prepričan, da je popolnoma res, kar se nam je o tej stvari dozdevalo, in da vas ne bodo tako brz na Kostjukovem videli. Gravsko imanje je dokaj lepše in kolika je sreča, skupaj tam stanovati z gospó kakor je grofinja! ... Lejte, kapitan, zakaj hočete drugače kazati, kakor je? Odgovorite mi odkrito. Kdaj bo svatba?"

"Vi me prašate nekaj..."

"Mirno, mirno. Stari prijatelj je, ki vas praša in družega ne želi, da se veseli vaše sreče."

"No, postavimo, da bode na quasimodo."

"Ah! dotlej ni dolgo, zato pa morate res denarjev dobiti pred ko morete."

"Ali rotim vas, ne črhnite nikomur o tem besedice."

"Ne bojte se. Jaz znam molčati; celo pri mizi, celo takrat, kedar sem popil kupico črez navado, ne brbljam. Zdaj imam se to reči, da je moja sestra pripravna dati vam omenjene denarje, kolikor jih želite, ali nekaj."

"Kaj pa?"

"Navadno dolžno pismo da preveč opraviti in stvar se predolgo vleče." Napravimo prodajno pismo s to pogodbo, da morete posestvo nazaj kupiti. To dá manj opravka in je varneje. Če plačate o pravem času, strgamo popir, če pa ne plačate, vse je proč, in jaz in moja sestra bova potem mirna."

Kapitan se je nekoliko zamislil pri tem predlogu, ali kmalo reče: "Dobro. Podpisal bom prodajno pismo, če vam je to boljše vseč, in hvala vam presrečna za to ljubezen, ki ste mi jo storili."

"Ne pozabite pa tudi", poprima župan ponižno za besedo, "ne pozabite, kedar boste bogat in mogočen, siromašnih in nizkih ljudi, kakršni smo mi."

"Ne bojte se tega. Služba za službo", odgovori Peter z dobro srčnim ponosom.

"Srečen človek vi! kakšna usoda vam je odločena! koliko jih bode vam zavidnih!"

"To je res", odgovori kapitan, ki je polehkoma pozabil vsako umerjenost. "Res je, gospa kakor je ona, ne more se primerjati s... Pavlino je hotel reči, ali ugrizni se je na vso srečo se dosti zgodaj v jezik in ni vseh besed izgovoril.

Izrekel je pa vendar dosti, da ni pustil nič več upa mlademu dekletu, ki je v izbi zraven pogovor poslušala. Zasiši se srce trgajoč glas in kakor da je nekaj težkega na tla padlo. Tobija prestrašen skoči v sobo, kjer se je to zgodilo, a Peter, ki ga ni bila celó nič volja tega priča biti, hitro odide.

Za teden dni je bila pogodba podpisana; denar je dobil razun nekaj sto rubljev, ki jih je previdna vdova prideržala, da plača sodnje stroške in kar bi še bilo družega treba.

Kapitan hitro poravná, kar se mu je v naglici potrebno zdelo. Župan mu je z vsemi znamenji prisrčnosti dal več adres in notic, češ, da mu utegnejo kaj zelo prav priti, in blagodušna Elizabeta mu je za odhodnjo oskrbela veliko pastelo, češ, da mu je odpustila, da jo je bil tako zanemaril.

IX.

Peter je bil sklenil na samo veliko noč v Petrograd priti, in res pripeljal se je ta dan zjutraj do neke zavore v glavnem mestu. Na policiji vzamejo mu potni list, da ga vpisejo, in ko se to zgodi, reče postiljonu, naj ga pelje v krčmo, ki mu jo je bil župan priporočil. Ali postiljonu še ime te krčme ni bilo znano, ker je že pred več leti nehala.

Že se je jelo svitati, svetilnice so imele blede senco po ulicah, ali vse je še spalo.

"Odpelji me, kamor hočeš", reče Peter, "samo da me ne zavédeš v prosto krčmo."

„Dobro“, odgovori kočijaz, in prime spet za vojko. Peljal se je čez neki most dol k Ponevliji in zategne pred naj aristokratsnejši hotel v Petrogradu, pred hotel Demont.

„Dajte mi brz sobo“, zakriči kapitan, ves utrujen od dolge poti. Po čem? popraš ga dosti osorno v črno obločen človek.

„Ali ste vi lastnik hotela?“

„Nisem, jaz sem njegovih slug eden. Vse sobe so oddane, samo ena je še v prvem nadstropju, ta bo pa za vas brzčas predraga.“ To govore pogleduje po strani in zaničljivo kapitana, čegar oprava ni naznanjala visokega gospoda. To Petra stogoti, da se služabnik predrzne meriti ga od glave do nog, pa vzdigne roko in tako nagrba lice, da je dobil nesramnež prec respekt pred njim.

„Gospod“, reče s ponižnim glasom, „bodite tako dobri, pa pojdite za mano.“

Ko bi se Peter ne bil spoznal z nagizdo v graščini na Gray-skem, morebiti bi se bil dal zaslepiti sobi, kamor ga je odvedel. Bila je obita s širokimi opami in okinčana z brončnimi svetilnjaki in pozlačenimi urami na stenah. Vse v sobi je bilo zelo oglodano in zamazano, ali pri vsem tem je moral za sobo strašno mnogo plačati.

Zaljubljeni kapitan je še čelo pozabil poprašati, koliko mu je plačati za sobo, mislil je edino o Nataliji in o sreči, ko jo bode vidil.

Djal je sam sebi: včeraj me je morebiti celi dan čakala, kako bo vesela, ko me zagleda!

Na to poklice strážaja.

„Uljan, pojdi dol k vratarju, pa ga prasa, kje stanuje grofinja Belozérska.“

Vratar pride z Uljanom v sobo, vošči mu, kakor je ta dan navada, da je srečno doživel velikonočnih praznikov in reče, da ne ve, kje grofinja stanuje.

„Dobro je“, odgovori Peter, „pa si jo sam poiščem. To pojde hitreje.“

Se toliko ni čakal, da se obrije ali preobleče, ko se je sicer vendar tega zelo držal, da je čedno in lepo oblečen, ampak gre v stari suknji, v otepenem plašču in z vsakdanjo kapo z doma. Uljanu pa reče, naj ga doma čaka.

Isti čas prižgó baklje po ulicah, v yseh turnih stolnega mesta zazvoni in neseštevilo ljudstvo se vsuje peš in v kočijah na vse kraje. Peter se med nje pomeša in pride ne vedoč na trg pred zimsko palačo. Tukaj pozabi skor na to, za kar je v Petrograd prišel, tako mu je bilo vse novo in take reči so se godile pred njim. Pred njim se je vzdigal v veličastni krasoti stan carjev, tik njega pa se je zibljalo na Nevskih valovih neizmerno colnov in ladij. Malo dalje udarjale so mu na oči mogočne zidine Kronstadske trdnjave z nebotičnim stolpom glavne cerkve. Artilerija v tem gradu naznanja Petrograjanom

vse praznike in narodne godove. Kakor hitro so začeli v trdnjavi streljati, streljale so tudi vse bojne ladje. Strel se je daleč po zraku razlegal, in zemlja se potresala od poka in višnjelcasti prašni oblaki so se vlačili nad Nevo.

Sred tega šuma in hrupa je Peter stal ves začuden pod jasno razsvitljenimi okni carske palače.

Starček v sivi dolgi suknji pride k njemu, pozdravi ga po rusovski navadi o veliki noči z besedami: "Kristus je vstal!"

"V resnici, vstal je", odgovori Peter ves vesel, da ga je Petrograjan tako pozdravil, pa ga ob enem popraša, ali ne vé, kje stanuje grofinja Belozerska.

"Kaj bi ne vedel?" reče mož, dobro vem, saj sem več stokrat osnažil stopnjice pred njeno hišo."

"Kako me veseli, da sem vas dobil. Petrograd mi je čisto neznan, prvikrat sem tukaj in še le pred pol uro sem prišel v mesto. Ali misliš, da je bila grofinja pri jutranjem opraviilu?"

"Ali ste jej v rodu?"

"Nisem; prijatelj sem nje; povej mi za njeno stanovanje, povedala mi je sicer, kje stanuje, pa sem pozabil; mislil sem, da mi bo v Petrogradu vsak otrok za njo vedel povedati."

"Kdor jezik ima, v Kijev zna."

"To je res."

"Ranjka je pred stanovala v Lateriji."

"Ranjka!" sklikne Peter prestrašen.

"Le pomislite grofinja je že dvajset let v grobu."

"A!" reče Peter olehkočen, "to se nisva razumela."

"Kako to?"

"Ti govoriš o mrtvi gospej jaz pa mislim mlado grofinjo Natalijo Aleksandrovno."

"Natalijo Aleksandrovno! prosim za zamero! malo počakajte."

Čuješ, Prokop, pojdi malo sem."

"Na ta poziv pride k starcu tolst in nadot delavec v praznji obleki."

"Ti veš", reče mu starec, "kje stanuje grofinja Natalija Belozerska; pokaži tje temu le tjuco."

"To ni težko", odgovori mladi mož in se odkrije: "to je tista lepa hiša, ne daleč od tod na veliki Morski. Vsak kočijaž vas tje popelje."

Kmalo za tem je stal kapitan pred veličastnim poslopjem, kjer so bila okra še vsa zaprta. Le na klancini sta gorele dve svetilnici.

Peter stopi k visokim in širokim vratom iz hrastovine in potrka.

Nikdo se ne oglasi. Potrka v drugo. Spet je vse tiho. Zdaj se vpre s hrbotom na dveri in nepočakljiv začne z opetnicami naklepovati.

Ta nenavadni ropot zbudi vratarja, ki je še sladko in mirno spal, da pride gledat.

„Kaj hočete?“ poprašala osorno kapitana, čigar obleka ni bila intaka, da bi preveč respekta dajala.

„Ali je grofinja doma?“

„Grofinja? kaj ti tebi mar; kaj imaš ti z grofinjo? kako si se le predrznil tako zgodaj priti v palačo ekselencije?“

„Volk ti nesramni!“ zagrozi se Peter ježno. „Jaz ti pokazem, kdo sem. Samo besedico rečem, pa si službo izgubil.“

Pri teh besedah prime vratar, prepričan, da ima opraviti z malo-vrednim človekom, ki se je že na vse zgodaj napil, brez ovinkov Petra za koljar, pa ga pahne doli po stopnicah, potem zapre vrata in dvakrat ključ zavrti.

Petra to tako stogoti, da začne s pestmi po vratih nabijati, in ko to nič ni pomagalo, jame na glas vpiti.

Visokemu vratarju ni bilo nikakor mogoče, da se v drugo pride ruvat s tako slabo oblečenim človekom; to je bilo proti njegovi časti. Namesto njega pa prideta dva konjska hlapca z metlami orožena, pograbitna kapitana vsak za eno roko, pa ga po sili od vlečeta doli k Nevi. Nič mu ni pomagalo braniti se, držala sta ga trdo; nič ni pomagalo zdaj žugati, zdaj dobre besede dajati; nič ni pomagalo pripovedovati, da je nalašč za to v Petrograd prišel, da grofinjo obišče, da ga pričakuje; in da ju bo gotovo kaznila za tako bezsramnost; hlapca se nista dala ne izprositi, ne pregovoriti, vlekla sta ga dalje in izpustila ga šele tedaj, ko sta ga dosti daleč privlekla od tiste ulice, kjer je tak šunder napravil.

„Ze prav“, reče Peter, ko ga izpustila iz pesti, „zvedela bosta že, kdo da sem, pa vaju bo ta sirovost dosti stala.“

Sede v droško in odpelje se v svoj hotel. Ko pride v svojo sobo in se pogleda v zrcalo, sprevidi in spozna, kako neumno da je bilo, tako zgodaj in tako oblečen iti k grofinji v palačo. Sprevidi, da vratarju ni zameriti, da ga je imel za nevarnega človeka, ker se mu je zaspanost na lici brala, ker ni bil obrit, ker mu je bila obleka vsa otepena in koljariji pri strajci vsi zmečkani in ruta za vratom nemarno zavezana. Da se te nevolje reši, popije veliko kupico vode in leže v posteljo.

Uljan, ki se mu ni nič tako posebnega zgodilo, leže precej bolj brezskrbni od svojega gospoda na zofo. Dal si je prinesiti dober zajutrek, in popušil je dolgo lulo tobaka. Kaj mu je bilo še več treba, da je bil srečen?

Na zadnje se začno le petrograjska gospôda gibati. Oh Nevi se je vse lesketalo od civilnih in vojaških uniform. Ekvipaža za ekvipažo je drdrala po tlaku.

Ko se Petru očr odpró, opazi troje nevgodnih stvari, prvič, da je že peta ura po poldne, pa torej prepozno, da gre velikonočne vizite delat; drugič, da so vse štacune za štiri dni zaprte; in tretjič, da je neki krojač, ki mu je bil Tobija zanj povedal, že davno umrl.

Blizo hotela res da je drugi krojač stanoval, ali vratar mu je za trdno pravil, da se ne bo dal za celi svet nagovoriti, da bi velikonočni teden za šivanko prejel.

Kaj mu je bilo tedaj početi? Peter se je moral vdati in čakati. Zamisljen sede na kanapé, pije resno se držé luto tobaka, kakor da bi čakal dobre misli, pogladi si brke in na zadnje sklene, da ne pojde poprej k grofinji, dokler ne dobi nove gosposke obleke.

Vemo, da kapitan ni bil preveč bistrumen, pa so mu bili ti trije samotno in brez dela prebiti dnevi, zlasti ker ga branje ni veselilo, cela dolga večnost. Ali nada, da se pokaže, pred Natalijo v polni sijajnosti srečnega ženina in pravega plemiča, dajala mu je moč in srčnost. Tičal je v svoji sobi kakor jetnik in je oči debelo vpiral v okna ali pa sem in tje po hiši hodil. Le na večer si je upal voh na koridore in se je pogovarjal s slugami v hotelu.

Četrty dan na vse zgodaj odvede ga vratar k krojaču Samuelu Lebenkinu. Krojač razgrinja pred njim celo kramo vsakovrstne robe in govori, da so to najkrasnejši izdelki francoskih fabrik, in da vsa gospoda, ki so izgled dobrega okusa, hlepno po njih segajo.

Peter, ker so mu bile navade tistega sveta, v kterega je namerjal stopiti, neznane, ni čisto nič dvomil, da niso resnica Lebenkinove besede. Dá si tedaj na hitro pomeriti celo opravo in roti krojača, da mora precej lotiti se dela. Od krojača gre na bazar, da si popolni aristokratsko opravo, ki si jo je omislil, in kupi klobuk, škornje, manšete, sklenico dišeče vode in palico. Na večer gre v biljarnico, kjer so igrali navadno izurjeni igralci.

Ze drugi dan mu prinese krojač, ki sta ga Uljan in vratar v hotelu neprenehoma nadlegovala, gotovo obleko. Na to opazi Peter, da mu manjka še več drobnih stvari, da postane pravi elegantni gospod, pa gre spet na bazar, in si kupi gumbov za rokave, krasen svilnat šlip z velikimi cvetlicami, naprsno iglo z biserom okinčeno in svetle rokavice, ki jih je po svoji navadi zelo široke izbral.

Nakupivši to drobnino vrne se v hotel, da napravi toaletto. Pa kakšno toaletto! Kako krasne hlače, ki so imele po dolgem in po ševi široke proge, da so se spreminjale! Kolika množina svetlih gumbov se je lesketala na njegovi suknji! Bilo je nekaj takih gumbov, ki so bili kakor zvezde z žarki, drugi so imeli živalje glave in še drugi cvetlične šopke. Najbolj pa je bila gosposkemu Petru všeč svetlo-lisasti telovnik, ker se je tako lepo spreminjal, da bi slepcu pogled jemal.

Tako nališpan, orokavičen, ogumljen in parfimovan z Eau de Cologne zapusti Peter z zavednostjo moža, ki pozná svojo vrednost, hotel in korači srčno k tisti hiši, kjer je bil tisti nesrečni dan tako grozno ponižan.

Isti vratar, ki je bil tako sirovo ž njim ravnal in ga več ni spoznal, odpre dveri s ponižnim obrazom, ali reče mu, da ekselencija danes nobenega k sebi ne pušča.

"Prijatelj", odgovori kapitan, "bodi tako dober in poroči grofinji, da ni tujec, ki bi rad k njej šel, ampak prijatelj, Peter Adjevič."

Lokaj, ki mu je vratar rekel, naj to grofinji nazani, vrne se kmalo in reče Petru, da more ž njim iti.

Peter gre za njim, srce mu strašno triplje; odkrije manšete in še enkrat pogleda z dopadljivim očesom progaste hlače, rujavkasto s svetlimi gumbi okinčeno suknjo in lepi telovnik. Šel je skozi celo vrsto sob, ki pa mu niso bile le na pol toliko všeč, kakor one na Gravskem.

"Dobro jutro, ljubi sosed", ogovori ga grofinja, smehlja se isto tako, kakor se je takrat smehljala, kedar je prišel k njej v grajščino. Zeló me veseli, da vas vidim. Vi ste si tedaj odločili in ste prišli v Petrograd?"

"Prišel sem v Petrograd isti dan, ki ste ga vi odredili, na velikonočno nedeljo."

"Zakaj pa niste že pred k meni prišli?"

"Prišel sem, ali vaši služabniki me niso pustili k vam."

"Je li mogoče? Tega mi ni nikdo povedal."

"Pa je vendar taka."

"Ah! zdaj sem se spomnila. Na vse zgodaj na velikonoč pride neki potepuh, morebiti zločinec pred hišo, pa začne delati grozen škandal. Moji ljudje so ga le s težo odpravili, pa bržčas v tej grozi, ki jim jo je ta čudna dogodka zadala, niso hotli tujcu odpreti."

Kapitan se vé da ni hotel povedati, da je bil on ta potepuh, pa brž obrne na drugo stvar pogovor.

Grofinja mu je rekla, naj sede k njej, kakor je sedel na Gravskem. Natočila mu je smeje se in šalé kakor na Gravskem kave in ga je imenovala neprenehoma "ljubi moj sosed". Pozabila je namreč že, kako mu je ime in več ni vedela, kako se pravi njegovemu gradu.

Kapitan si je vse drugač mislil, da ga sprejme, ko pride prvič k njej v Petrograd; ali živo in kratkočasno pogovarjanje, prijazno smehljanje, žarki pogledi in milina lepe Natalije ga je čisto očarala, in ko ga je odpustila od sebe in ga prosila, naj pride k njej prav gostokrat brez vseh ovinkov, bil je ves zamaknjen.

"Bog nebeški", reče sam sebi v preobilnosti veselja, "koliko srečo si mi naklonil! s čim sem zaslužil jaz ubogi nevredni stvor toliko dobroto!"

Potem za to, da se zahvali božji previdnosti za tako nepričakovano dobroto, stori obljubo, da peš poroma v Šent Aleksandernevske

cerkev k prečudnemu kipu ljube božje matere Kazanske, in tamkaj sežgé cel broj voščenih sveč.

Drugi dan se vrne spet k grofinji; ali to pot so mu rekli, da ekscelencija še spi in je prepovedala zbuditi jo. Drugi dan in še več drugih dni pa je ni bilo domá.

Tri dolge dni je torej ni vidil! Peter tega ni mogel razumeti in srce mu stisne skeleč nepokoj.

Da si prežene te kalne misli, gre v biljarnico in igra tamkaj s srečninimi igravci, ki še le takrat dobé, kedár je stava velika. Ko se igra konča, izgubi Peter polovico denarja, ki mu ga je bila vdova posodila.

„Kaj je to za me“, reče sam sebi, „ti cunjasti bankovci — za me, ki sem izvoljeni sóprog grofinje?“

Ta tolaživno misel pelje ga k predrági hiši, ki je obsegala vso srečo njegovega življenja.

„Samo noter“, reče mu vratar priljudno.

Natalija je bila kakor prvikrat živa in vesela in kakor prvikrat nekoliko zbadljiva. Srce se mu razširi, ko je ugleda, stopi mu se v radosti in všečnosti, ko jo posluša govoriti. Imenovala ga je neprenehoma le „ljubi sosed“. Njemu bi bilo sicer ljubše, če bi ga bila ogovovarjala z drugim bolj ljubkim imenom. „Ali potrpi“, reče si, „to vse že pride“.

Ta čas stopi v sobo mlad človek brez najavljenja, mlad človek, ki spravi Petra v veliko začudenje s priprosto toaljeto, ker je bil samo ves črno oblečen. Črna ruta mu je visela nemarno okoli vrata, ni nosil pisanega telovnika, ni imel nobene prsne igle, ki bi se od rubinne svetlobe lesketala, pozlačeni gumbi mu niso kinčili suknje. Nataliji podá prav kakor dober znanec roko in sede na stol kar brez njenega dovoljenja. Petra obhaja zmiraj večé čudenje. Vidil je, da grofinji ni bilo čisto nič neugodno tako ponašanje brez ceremonij. Sprejela ga je z naj ljubeznjivejšim nasmehljajem in reče mu z naj večó prijaznostjo po francoski: dobro jutro.

Peter si je dal toliko truda, da se nauči francoskega jezika, da je do malega vse umel, kar se je govorilo. Grofinja je bila čisto pozabila, da mu je sama priporočala naučiti še tega jezika.

„Zakaj ste pa sinoči tako brž od nas šli?“ poprašá mladega meščana.

„Bil sem tako zaspan, da sem se komaj po koncu držal“, odgovori on.

„Ti cepec!“ misli si kapitan.

„Mais dites, moi donc, madame“, poprime tujec besedo in dalje govori, pregledovaje Petra od pet do glave, „d'où vous tombe ce prodige?“

„Cela? C'est un de mes pauvres voisins de campagne, brave homme, du reste, que je voudrais marier.“

Aves qui dons? "Mais peu d'importer." *)
 Pri teh besedah vskrikne kapitan s srce trgajočim glasom in
 skočinkvišku blodnih oči in smrtnobledega lica:
 "Kaj vam je?" popraš Natalija prestrašena.
 "Nič, milostiva gospa, jaz ne vem, jazi bi
 In skoči skozi vrata.

X.

Šesta večer plača Peter debel račun v hotélu in si dá poštarske
 konje v koleselj vpreči.

Poplačavši vse druge male kvake ni imel več denarja, kakor
 toliko, da je plačal poštné stroške do Kostjukovega. Vozil se je ne-
 prestanoma in vso pot ni pil ne jedel ne govoril.
 Prvi opavek, ko domu pride, bil je ta, da je odpravilo iz svoje
 sobe preproge, pohištje in podobščine, ki jo je Natalija z njimi makin-
 čala. Vse je dal pospraviti, zložiti in v Gravski odpeljati.
 Govoril je tudi, da pošlje nazaj krasnega konja, ki ga je bil
 tako vesel, ali ni se mogel ločiti od njega. Vsako jutro ga je šel
 v hlev gledat, in je cele ure molčé zraven njega stal, potem se je
 vrnil v sobo in jokal.

Preteče nekoliko tednov in Peter se je za več let postaral.
 Lasje so mu osiveli, ogenj v očeh mu je ugasnil, lica so mu obledela
 in shujšala. S svojimi ljudmi ni besedice govoril, spečal se ni za
 nobeno stvar več. Če se je naključilo, da je Konradu rekel, naj kupi
 kakega potrebnega živeža pa je Konrad odgovoril, da nima denarja,
 rekel je dobro, pustimo to.

Med tem se približuje dan, ko bo moral po pogodbi posojeni
 denar vrniti, pa še misli ni na to. Ali Tobija ni pozabil, pa je prišel
 določeni dan na vse zgodaj z Demetrijem v Kostjukov.

"Oh! oh!" reče stopivši v sobo, ki jo je pred kratkim še tako
 okinčeno vidil. Nagizdnega kinča ni več, lepe gospe tudi ni, pa
 smo staro pohištvo spet poiskali. Kje ti je gospod? popraš Konrada.

"Moj gospod je bolen."
 "Bržčas zato, ker se je v Petrogradu preveč gostil. Ali jaz
 moram z njim govoriti, imava nekaj malega poravnati."

Pri teh besedah se zruši nesrečnik in omehli. Župan in ogleda
 skočita k njemu, da ga ujmeta v roke. Ko pa spreviata, da ga ne
 moreta k zavrnosti pripeljati, pokličeta slugo in odideta.

"Ali povedite mi, milostiva gospa, kje pa ste pobrali to posast?"
 "Tega? on je eden mojih siromaskih sosedov na deželi; drugač pošten
 človek, ki ga mislim oženiti."

"S katero pa?"
 "Ne vem. Bode se že našla."

Peter sprejme nekdanjega tekmeča inšpektorja in osvetloblepnega župana ne opazivši, kako z zaničljivim in ljubečim glasom govori žnjimisti, ki je bil popredsa ma prijaznost do njega.

„Ne utegnem sesti“, reče Tobija, „nisem prišel k vam v vas, dragi moj, jaz bi desrad neki račun z vami poravnal.“

„Kakšen račun?“ popraša kapitan.

„Veste, da morate danes vrniti moji sestri Elizabeti posojene denarje.“

„Nimam denarjev.“

„No, po tem takem tudi ne bomo od vas denarjev tirjali. Držali se bomo pogodbe, ki ste jo v pismu podpisali, in vaše posestvo pride moji sestri Elizabeti v roke in lastino.“

„Kaj je storiti?“

„Kaj! Vali plačajte, ali pa mi pismo dajte, da ne morete plačati.“

Če plačate, neha za vas vsaka dolžnost, če ne — pa je vse vaše posestvo moje sestre. Apropos, pozabil sem vam povedati, da hčer moža Pavlina, če se je morebiti še kaj spominjate, zlo Demetrijem, inšpektorjem naše gimnazije. — No? Vab nama še sreče lid ne voščite? To ni lepo! Saj sem vam jaz tudi pri enaki priložnosti srečo voščil.“

Kapitan je sedel in molčal, glava se mu je bila obesila, oči so debelo gledale, bil je moralno uničen.

Župan mu podá zapisano očito, ki jo je bil že z dobrim premislitkom sestavil, in seboj prinesel, ker je dobro vedel, da mu dolžnik plačati ne more. Peter vzame pismo kakor v sanjah in ga ne prebravši podpiše, in pušči ga na mizi in sede na zofu.

„Zdaj“, reče Tobija, „imam vas samo eno še prašati. Nera d storim, ali moram. Kdaj bote zapustili Kostjukov?“

„Moje imanje Kostjukov?“ reče kapitan.

„Ni več vaše.“

„Ahi! pravimate. Res je. Ne vem, kaj sem mislil.“

„Omje res bolen?“ Tobija sam sebi tiho reče, „ali bržčas izato, ker se je preveč utrudil.“

„No“, poprime kapitan besedo, „pojdemo danes, precej...“

„Zakaj pa? mi nismo tako nepočakani.“

„Prav, že prav. Jaz bom aht moj Bog!“

Pri teh besedah se zruši nesrečnik in omedli. Župan in ogleda skočita k njemu, da ga ujameta v roke. Ko pa sprevidita, da ga ne moreta k zavednosti pripraviti, pokličeta sluge in odideta.

Dve nedelji za tém žalostnim dogodkom gre neko jutro zvesti Timotej, ki je noč in dan pri svojem gospodu prebil, po prstih iz sobe in se kmalo za tém vrne s Teodorjem, dvorskim Gravske grajščine.

„Lejte, Teodor“, reče vrli kočijaž, mislim, da mu je bolje; v lica ni več tako bled in lože diše; spi še vedno.“

„Dà“, odgovori dvorski. „Zdaj je treba spet rabiti vodo, ki sem jo s seboj prinesel. Ti ga drgaj z njo po sencih, jaz pa mu bom pomajal tale flasnó pod nos.“

Črez nekaj trenutkov skrikne veselo Timotej. Vidil je, da dobiva lice živejšo barvo. Teodor mu namigne, naj samo drga. Pocasi se Peter zaveda, odpre oči, gleda z začudenjem okoli sebe in praša, kje da je in kaj se je zgodilo z njim. Dogodbe zadnjih dni so mu čisto iz spomina izginile.

Teodor ga prosi, naj bode miren in naj ne govori, dokler si ne opomore. Peter zaspi iznova in spi rad in mirno. Timotej je bil tako vesel, da gre in se vpijani.

Se le drugi dan se Peter zbudi. Prestal je vročinsko bolezen, ki se ga je bila poprijela po Tobijevev odhodu. Jedel je z dobrim tekóm juho, popil eno polno lulo tobaka, na to pokliče Teodorja in ga v drugo prosi, naj mu pové, kar si sam razjasniti ni mogel.

Dvorski mu pripoveduje, kako je obolel in kako zvesto mu je Timotej stregel.

„Ali!“ sklikne Peter, ko le na zadnje misli zbere, „kako je pa to, da sem še zmiraj tukaj na Kostjukovem, ker vendar ni več moja lastina?“

„To je tako le“, reče Teodor. „Ko sem zvedel, da vas hočejo pregnati, mislil sem, da moram to ekselenciji na znanje dati. Kurir za kurirjem je dohajal in mi zapovedoval, naj se precej dela lotim, in vaše posestvo za vsako ceno nazaj kupim. Vdova je bila pripravna, vam imanje za deset tisoč robljev nazaj dati. Ti denarji so vaši.“

„Kje so?“ popraša kapitan zarudevši v lice.

„Tukaj le“, odgovori dvorski, pa potegne zvezek bankovcev iz žepa.

„Nà“, reče Peter, na postelji po konci sedši in bankovce z drhtajočo roko zmečka. Náte, Teodor, vzemite to vse nazaj in recite svoji gospej, da slep, neotesan, blodoumen morem biti, ali nesramen nikoli ne.“

„Kaj, gospod, morete li misliti...“

„Ne besedice več. Dajte mi roko. Z Bogom!“

Teodor odide z bankovci, ker glas in pogled Petrov je bil tak, da je znanil trden sklep.

Ta večer sežge Peter vsa pisma, ki mu jih je oče zapustil; vse, kar je iz Petrograda s seboj prinesel, poveže v zvezek in napiše nanj Timotejevo ime. Potem vzame še tisti denar, kar ga mu je ostalo, nakloni se pred podobami svetnikov v hiši in skrivaj odide.

Nekaj tednov za tem se vseli v Kostjukov novi posestnik, inšpektor Demetrij in Pavlina. Pavlina, da ne ostane stara devica, na zadnje le inšpektorja vzame.

Timoteja, ki se ni mogel zdržati, da ne bi včasih kakšno ljubeznjivo rekel o prejšnjem svojem gospodu, spodili so iz službe, kakor malovrednega služabnika.

Preteklo je več mesecev. Zima je tu. Zima, tako mrzla in ostra, da še take ne pomnijo najstarejši ljudje. Okoli pužica v strašno mrzli noči potrka na vrata ustranjene kmečke krčme popolni človek.

Krčmarica nevoljno vstane s klopi pri peči, kjer je spala, prižge tresko, pogleda skozi debelo zmrznjeno okno in na zadnje odpre vrata ponočnemu možu.

Bil je to človek, čigar blede, vpadlo in grbavo lice je kazalo, da mora imeti kakih petdeset let za seboj. Oblečen je bil tako, da se ni dalo spoznati, katerega stanú da je, nosil je ostanke stare vojaške uniforme in kmečko suktnjo. Krčmarica se ga ustraši in pokliče svojega moža, ki je bil vojniki. Ta gre k tujcu in ko opazi, da ima samo prosto palico v roci in se pobožno priklanja podobam svetniškim, praša ga, če hoče večerje. Tujec, ki je dolgo po žepih iskal, reče da ničesa ne potrebuje, da bi samo pozirek vode rad in pa da mu pusté za peč spat iti.

„Kakor hočes“, reče krčmar, „vode dobiš in za pečjo je dosti prostora. Lehko noč.“

Popotnik vzame vrč z mize, zajame vode iz škafa, ki je stal tik pri dverih, napije se, zleze za peč in dene culo, ki jo je pod pazduho s seboj nosil, pod glavo.

„Mož je siromak in kaj slab“, šepne krčmarica in leže spet spat.

„Bog mu pomagaj!“ odgovori stari vojniki.

In spet je bilo vse tiho v krčmi.

Nekoliko minut za tém potrka nekdo glasno na vrata. To pot pa so bili vozniki, ki so dali krčmi največ skupiti in so gostokrat tamkaj ostajali.

Krčmarica spet vstane, prižge tresko in reče voznikom v hišo.

„Le noter, le noter“, govori jim, „vam je mraz in morete biti ste tudi lačni. Ali boste večerjali?“

„Se ve da bomo; pripravite večerjo, pred ko morete.“

Prišelci snamejo klobuke in pasove odvežejo, obrišejo led iz brade in hodijo trdo stopaje po hiši gor in dol, da od mraza otrpnele ude omajo.

„Kakošno je to vreme!“ reče eden izmed njih. Zrak je tako mrzel, da človek komaj sope in konji ne pridejo z mesta.“

„Ali ste daleč prišli?“ popraša krčmar, ki je isto tako marljivo stregel tem dobrim gostom, kakor krčmarica.

„Iz Kijeva. Dolga in težavna vožnja je bila, menimo, da bomo od tod dalje boljso pot imeli.“

„Da, pot skozi gozd ni slab, le tu in tam je kak posamezen zamet.“

Med tim pogrne krčmarica prt črez mizo in prinese eno za drugim : zelnato juho, koštrunove pečenke, kruha, sirovega masla in mleka. Vozniki planejo po jedéh, kakor sama lakot. Ubogi neznani potnik pa je spal tako trdo, da ga duh te okusne večerje ni mogel prebuditi.

Po večerji molijo vozniki pred podobami svetnikov verno molitev in se ravnaio spat.

"Kaj je to?" zakliče eden izmed njih, "niste nam povedali, da najboljše mesto ni prazno."

Neki potepuh je, ki je malo poprej prišel, pa smo ga sprejeli v božjem imenu. Pa ga bom dalje odpravila", reče krčmarica in zavpije: "hoj!" pa pristavi stopico k peči, stopi na njo in potrese tujca, govore: "tukaj so ljudje, ki hočejo spat iti. Ti si se dosti naspal, dan bo skoraj. Bog ti pomagaj!"

Ta, ko ga je tako ogovorila, vzdigne glavo in se otožnih oči molče ozre, potem zleze s peči in gre iz hiše.

Ko stopi črez prag, strese ga strašni mraz, da je nehoté korak nazaj stopil. Ali duri so se že za njim zaprle. Molče pogleda na nebo, stisne svoje cape tesneje k prsim in gre dalje.

To noč so tiči od mraza padali mrtvi z dreves in noben človek ne bi bil svojega psa pred hiso zagnal; ali zapuščenega popotnika so brez usmiljenja izpodili iz krčme, ker ni imel dve tri kopejke, da plača prenočnino, in on je blodil okoli po zemljišči Gravske gosposčine in ni imel, kam bi šel pod streho.

Zjutraj opazi neki grofinjih logarjev stopinje v snegu, to se mu je čudno zdelo, pa gre torej za sledom celó do gozda. Na enkrat pa zavpije in stopi od groze za korak nazaj. Pod drevesom je ležal človek v cape obolčen. Sopel ni več in oči mu je smrt utrnila. Če ga je pa človek na ustnice pogledal, ki so bile na pol odprte, djal bi, da je smehljaje umrl.

Inšpektor, ki se je iz bližnje vasi domu peljal, pride tod mimo, postojí in spozna, da je mrlič nekdanji njegov tekmeč Peter Adjevič. Gledal je z resničnim pomilovanjem mrtvaško lice, ki ga je obdajal resen smehljaj.

Zakaj se je neki smehljaj ubogi kapitan? Morebiti zato, ker ga je, ko je umiral, misel obletala, da bode v večnem pokoju in spanji počival na Natalijinih tleh in v Natalijini zemlji.

Z a b a.

(Spisal Fr. Erjavec.)

Stanovali smo zunaj mesta. Pri hiši je bil vrt, v njem so rastle jabelka, hruške, češlje in tudi ena črešnja. V gornjem koncu so bile pa gredice, na katerih so vse poletje noter do pozne jeseni cvetele cvetlice modre, rudeče, rumene in pisane. Moj oče so imeli z njimi posebno veselje, in če le niso imeli boljšega opravila, gotovo so bili na vrtu. Mati so bili pa bolj praktični; po strani so gledali lepe rože, in če je prišla govorica na vrt, vedno so godernjali, češ, Bog vé zakaj ta lepi prostor brez vsacega dobička na vrtu stoji. Oče, ki jim je bil hišni mir nad vse, vdali so se naposled maternim željam in neke pomladi, jaz sem se jel ravno a b c učiti, vrgli so mati iz vrta vse rože in vse korenike, ktere so oče še prejšnjo jesen zavarovali s slamo proti mrazu. Iz gredic je postala njiva, in mesto tulipanov in narcisov, mesto balzamin in georgin posadili so mati drago amerikansko zelišče: krompir. Le pri plankah so pustili očetu majhen prostor, kamor so presadili tiste cvetlice, ki so se jim najbolj k srcu prirastle; ker materi bi se bili oče na tihem vendar smilili, ko bi jih bili ob vse veselje pripravili. Ali ljubša, nego cvetlice in krompir, ljubše nego jabelka in črešnje, dasiravno sem jih nerad zabil, bila mi je velika mlaka konec vrta, ki tudi v najhujši suši ni vsahnila. To je bilo moje morje, po njem so se vozile moje barke v daljna mesta, na niti sem jih peljal celo v Ameriko. Tje sem vozil pesek, nazaj sem pa naložil črešnjevih peska. In če se mi je po nesreči barka potopila, nisem dolgo žaloval, naredil sem si drugo iz papirja.

Moje morje je bilo tudi živo. Zabe vsake velikosti so gospodovale v njem, vodni močeradi so kakor somi plavali sem ter tje, široki vodni keabri v černih frakih so se potapljali, vodni ščipavec je s kleščami prežal na mušice, ki so plesale nad vodo. Po ves dan sem stal kraj mojega morja in premišljeval živali, ki so tu notri živete in trpele. Še po noči v sanjah sem bil pri njih in o pomladnih večerih, ko sem že v postelji ležal, bila mi je najslajša muzika ragljanje mojih žab, ki sem vse poznal, od naj mlajše do naj starše, ki je bila lepo zelena, po hrbtu pa je imela tri rumene proge. Najprvo je jel debel moški bas poskušati žalostne glasove, odgovarjal mu je pa tenek glas — zdelo se mi je, da ga poznam. — En čas sta si odgovarjala v zateglih akordih, potem vse potihne, ali v tem hipu zagrmí ves kor in regljanje se je razlegalo daleč okoli v moje neizrekljivo veselje ali v veliko nevoljo moje matere. In tudi po zimi, ko je moja regljajoča banda spala pod ledeno skorjo, imel sem na morji nepopisljivo veselje. Bilo je mraz, da je vse pokalo, s sosedovim An-

drejčkom sva se pa drsala v vrtu, da so iskre švigale izpod podkovanih petá — kedar ni bilo matere doma. — Nikoli te ne bom pozabil, mlaka na vrtu! Dnevi, ki sem jih preživel kraj tebe, bili so naj srečnejši!

V isti hiši je stanoval mož samec, ki so mu sploh rekli: gospod profesor; učil je otroke v velikih mestniholah. Moja mati so se mu smejali, ker je lovil kebre in gosénice in drugi merčes. Mi dva sva bila pa velika prijatla in če sem le mogel, zmuzal sem se v njegovo stanovanje. V velikih štirivoglatih škalljah je imel vse te živali nabodene na iglah. Kot soldatje so stali v vrstah, da jih je bilo lepo gledati. Tu sem videl velikega klesčmana rogača, zlato minico, malo pikasto polonico, zeleno kobilico s sabljo, kratko rečeno, vse živalce, kar sem jih kdaj videl na našem vrtu ali pa zunaj na sprehodih. Tudi z očetom sta si bila prijatelja in večkrat sta sedela na vrtu v prijaznem razgovoru.

Nečega dne, bilo je po leti, sedim na vrtu kraj morja in gledam sluznate kepe, ki so plavale po vodi. Spomnim se, da sem jih videl tudi lani ob tem času ali kaj to pomeni, nisem vedel. Ker je prišel ravno profesor po vrtu, poprašam ga, kaj da je to.

„Pojdi k materi, naj ti dadó skledico?“

„Bojim se, da je ne bodo hotli dati.“

„Čakaj, prinesem jo pa jaz.“

In res pride kmalo s skledico in zajame eno tako kepo z vodo vred. Zdaj sem videl, da so v kepi rumenkaste kuglice grahove velikosti s črnkastim zrnem v sredi.

„To postavi na kakšno okno in vsaki dan poglej, ali se bo kaj spremenilo ali ne. Če boš videl kakšno spremembo, pa povej mi.“

Že drugi dan sem videl, da so jajca bolj nabuhnjena in profesor mi je dal okroglo steklo, skoz katero se je vse mnogo večje videlo, nego je res. Kocinice na moji roki so se videle, kakor prešičeve ščetine, da sem se moral smejati, ko sem skozi to steklo pogledal eno kugljico; zdelo se mi je, kakor bi notri ležala zvita živalca, ali nisem mogel prav razločiti. Na enkrat, Bog vé, kolikokrat sem hodil gledat vsaki dan sluzne kuglice v skledi. Šesti dan sem že komaj pričakoval, da je profesor domu prišel, ker nekoliko kuglic se je odprlo in to, kar je poprej kot črnkasta pika ležalo v njej, plavalo je zdaj okoli po vodi, kakor majhna ribica. Imela je rep, glavo in na vratu z vsake strani majhno resico. Na pragu sem pričakoval profesorja in ko pride, povem mu, kaj sem videl.

„Vidiš“, podučuje me, „to kar sva zadnjič vzela iz mlake, to je bila kepa žabjih jajc ali žabji krak. Vsa kuglica je eno jajce in iz vsake bo postala žaba. To kar si danes videl okoli plavati, to so mlade žabice.“

„Ali to so ribice ne žabice!“

"Le počakaj še malo in gledaj jih vsak dan. Vidiš ta le jajček? Ravno zdaj bo živalca pregrizla sluznato lupino. Z glavo je že zunaj, zdaj se bo vsa izmotala — no zdaj pa že plava okoli. To kar ima na vratu, to so njene dihavke ali škрге, z njimi živalca diha, ker brez dihanja ne more živeti, kakor tudi ti ne; samo da imaš ti pluća, mlada žabica ima pa škрге ali dihavke."

"Zakaj jih pa une žabe v mlaki nimajo?"

"To boš že pozneje videl, zakaj ne. Le potrpi! Vidiš to le tukaj? Ta je šla spet nazaj v svojo lupino in jo je. Dokler so žabice mlade, jedó le sluznato svojo lupino, pozneje jim boš pa dajal krušnih drobtinic."

Živalce so bile vse iz jajc, rastle so in ko so vso sluz pojedle, dajal sem jim kruha. Zdaj sem se spomnil, da sem lani tudi v mlaki videl ravno take živalce, ki sem mislil, da so ribice, rekli smo jim pupki. Imele so ravno tako debelo glavo, tak repek in škрге na strani. Pozneje so pa izginile iz mlake.

20. dan sem zapazil, da so dihavke vedno manjše in da se počasi izgubljajo, in zdaj so se na zadnjem koncu glave blizu repa pokazali majhni izrastki. Profesor mi je povedal, da so to zadnji nogi, ker žabe dobé zadnje noge poprej nego prednji in res sem drugi dan videl, da ste bili popolni žabji nožici. S steklom sem videl tudi prednji, pa ste bili še pod kožo skriti. Tako so ostale prav dolgo. Ko je sel drugi mesec h koncu, jela je jim na glavi koža pokati in popolne žabice so se jele iz kože motati. Ozka usta s roženim kljunčkom na koncu so padle proč, usta so se zdaj široko odprla, zdaj ima tudi 4 noge, škрге so se skrčile in pozná se le še poklina, ki se pa tudi sčasoma zaraste in repek se tudi izgublja. Zdaj so žabice splavale na vrh ter so molele glave iz vode. Mehovi, v katerih so poprejtečale, so zdaj kot žabje srajce plavale po vodi.

"Vidiš", rekel mi je profesor, "zdaj je žabica popolna, zdaj ima štiri noge, široka usta, izgubila je rep, izgubila je škрге, zdaj diha s plučji, torej je prišla vrh vode, prej pa, dokler je imela škрге, je bila vedno pod vodo, kakor riba, ki vse svoje življenje diha s škrgami. Žabica zdaj ne bo več jedla kruh, ampak druge majhne živalce, postavim muhe, črve, polže itd.; tedaj je najboljšje, da jih neseš spet v mlako nazaj, kjer se bodo same redile."

Gospod profesor mi je še veliko pravil o žabah. Rekel je, da se mlade žabice še vsačih osem dni levé, da se le v 4 ali 5 letih popolnoma dorastejo, in pravijo, da doživé 16 let. Žabje oči so zlato obrobljene, imajo trepavnici in pod njima še eno kožico, ki jo lahko čez oko potegnemo. Na tistem kraju, kjer je bil dihavni poč, ostane tenka kožica, ki se pri kvakanji napne kakor mehur, ki glasu daje posebno moč, toda kvakajo pa sami moški, samice ne. Jezik žabji ni od zad prirasen kakor navadno pri drugih živalih, ampak spredaj, in če hoče kako mrho z lepkim jezikom vloviti, zavihati ga mora ven.

Žaba ima prav trdno življenje. Če ji tudi glavo odrežeš in jej iztrebiš drob, vendar se še čez več ur premika.

Po zimi se žabe zarijejo v grez in blato in prespé vso zimo, še le konec aprila se navadno prebudé, mladiči pa malo poprej. Žaba se greje rada na solncu in sedí kakor pes na zadnjih nogah in gleda z neko neumno ošabnostjo okoli sebe; srce ji pa precej v hlače pade; če le kak suh list zašumi, puhne v vodo. Žaba je človeku v postavi podobna in vém, da je že vsak videl človeka širokoustnega, izbuljenih očes in zabuhlega lica, ki nas opominja na žabo. V zemlji so tudi našli okamnine velikanskega žabnjaka in učeni so nekaj časa mislili, da je okamnjen človek. Največ žab je menda na bregovih reke Volge; pomladi se sliši njih regljanje v tihih nočeh po več ur daleč. V Lujiziani živi pa žaba 4 čevelj dolga, ki rujove, kakor vol. Turkom je žaba sveta žival, ker poje hvalo Alla-tu.

Zeleno vodno žabo pri nas jedó, severnim Nemcem je pa gnjus. Lové se z rokami (po noči z bakljami) in tudi s trki, na katerih so napičeni črvi ali kos škerlata. Pečene in kuhane žabe so prav dobra in lahka jed, posebno za bolnike. Žabe jedó črve, kebre, polže, muhe in drugi mrčes, tedaj so koristne. Njih največji sovražniki so ščuke, štoklje in nekatere druge vodne tice.

Rokopisi ljubljanske bukvarnice.

(Konec.)

14. Grammatika slavenskaja Meletija Smotrinskago, mniha róinskago, čina svatoga Bazilia Velikago v Vilnje 1619 izdanaja njin Mattheem Sovičem Čresaninom archidiakonom Osorskim latinski prevedena, — pluribus brevitas causa rejectis, nonnullis sacrorum observatione Bibliorum additis, paucis immutatis. Opus cirilice valde rarum. Fol.

15. Confirmation Kaiser Rudolphi des Andern dieses Namens der Freyhaiten vnd Privilegia des Ertzhörvogthumhs Oesterreichs mit Inserirung Khayser Caroli des V. Hochselligster gedechtnus, Brief darinnen solche Freyhaiten, wie die von Alten Römischen Khaysern vund Königen denen Ertzhörtzogen zu Oesterreich gegeben, gebessert vund gemehrt seindt, der geben ist zu Augspurg, den Achtzechten Tag Septembris Im Fünfftzechenhundert vnd dreissigsten Jahr. Mit vielen kais. Verordnungen etc. etc. Fol.

16. Postila, to je, razlaganje evangelij na nedelje in praznike celega leta v glagoliškem značaji. — Začetek omenjene postile je:

Nedilja I. prešastva, 1627, po čemu se pisati ove knige, kve se sasu Postilia. Na koncu: Ja pop Juraj Černič, plovani Ledinčki izpisal ove knige itd. — Ta postila je na papir na 400 straneh v četirki prav lično pisana, in o njej je rekel kranjski mecen b. Ž. Cois, da je „opus valde rarum!“

17. Evangelium — cum praefationibus diversis. — Na 7. listu stoji: Skazanije Prjejemljušče vsego ljeta čista evangelskoe, je- vangelistom prijetie, otkuda načnjut.

Na 8. listu pa: Theofilakta Arhiepiskopa Bljgarskago prjedslovie, eže ot Mathea svjatoga evangelja. 40. na papir pisan (sine loco et anno).

18. Kempis Thomasa, Od sa Christusam hojejna bukvice samočetrte Thomasa s Kempis, choraria po vishi sv. Avgustina. Vsim catholicim Krajncem in Slovencom h dobrimu: z nouvič z Latinskiga, na slouenski jezik zvestu preložene, skuzi eniga s Touarštva Jezu-souiga. S Peruoleinam tih Vigših. V Lejtu po Christusovim rojstuj. MDCLIX.

Na čelnem listu tega rokopisa stoji z drugo roko pisano: Con-fraternitatis Agonia Dei nostri Jesu Christi. Labaco do. 1727, trans-tulit in Carniolicum idioma, ut mihi P. Fridericus Schwarz S. J. retulit. P. Andreas Ivanehovich, Soc. Jesu sacerdos, v osmerki pisano.

19. Giorgi Ignac, Vsdasi Mandaliene Pokornize v spilli od Marsiglie. Spievani po D. Ignaziu Giorgi, opatu Melitenskomu 80. (sine loco et anno).

20. Posljedovanje o ispovjedanji. Tudi ta rokopis, brez načelnega lista, se mi zdi po ciriliškem pisanji — pisan je namreč z rudečimi in črnimi pismenkami — delo iz 15. ali 16. stoletja. Kdo in kdaj je bilo pisano, to se nikjer ne najde.

21. Wolf Ivan, Schulla tiga premishluvana sloshena skusi brata Joannesa Wolfa reformiranega Franciscanaria is povella tiga Visoku zhastitega Firsta inu Gospoda, Gospoda Wilhelma skoffa v Priskni, Istiskana v Inspruku per Joannu Jachenu 1633. na 435 listih pisana. 40.

22. Vindi, Hodierni Vindi in Styria sermonem confirentes cum antiquissimo Glagolita Cloziano seu παραλληλισμος; linguae novissimae Slavorum inter fluvios Murum, Dravum Savumque, nec non proxima-rum dialectorum Hungariae Croatiaeque adlimitantis cum vetustissima lingua glagolitica ex Ill^{mi} comitis Paridis de Clotz Tridentini, codice, olim Frangepaniano Veglae communiter pro bibliis croaticis sc. Hye-ronimi habito, quem in lucem dedit D^{nus} Bartholomaeus Kopitar, v Augustissimo Austriae Imperatori a bibliotheca palatina custodia Vin-dobonae M.DCCCXXXVI. Spisal Peter Danko. 40.

23. Liber de memorabilibus mundi, de monstis animalibus. Novobolgarsk rokopis.

24. Kopitar J. Več tisoč na listih v osmerki pisanih besed, ki jih je pisatelj brz ko ne za staroslavjansk in valask besednjak nabiral, pa le škoda, da ga je nemila smrtna kosa prerano za slovenščino pokosil!

25. Pesmi kranjske, 17. listov kranjskih pesem, ki so bile brz ko ne za poslednji zvezek Pisanic namenjene, kateri pa ni belega dne zagledal. — Pisatelj kranjskih Pisanic P. Joannes Discalceatus, Neoferensis Ant. Deu, je umrl 7. listopada 1786, in po tem takim so tudi pesmi pozabljene ostale!

26. Narratio de quodam homine in deserto.. invento. Legenda. Novobolgarsk rokopis. Pisan na Dunaji 1815.

Se bi Vam lahko dalje pisal, pa naj bo za zdaj dovelj. Z Bogom!

Fr. Kosmač.

Močvirnice.

(Za poskušnjo iz g. Erjavčevega „Živalstva“.)

139. Žerjav (d. Kranich, Grus cinerea) je čez 4 čevlje visok in z razpetima perutnicama meri blizu 7 čevljev. Perje je enolično pepelnato in le čelo, gerlo in noge so črne; goli tilnik in punčica v očesu živo-rudeča. Zadnje letavne peresa mu visé kot perjanica čez rep. Raven kljun je malo daljši od glave. Dolge nogi ste goli in zadnji perst se komaj tal dotikuje.

Žerjav prebiva posebno v močvirnih krajih seyerne Evrope in Azije in se preseluje na jesen v tople kraje. Žerjavi leté v strašni visočini v podobi odpertega trivogelnika. Ta neznano plaha in previdna tica se hrani z zaželkami, červi in drugimi majhnimi ticami, pa tudi zerna ne zametuje, posebno leče, graha in pšenice. Gnjezdo si napravi sred močvirja, tako da mu človek ne more blizu. Meso od mladicev je dobro za jed. Sicer se privadi na človeka in je prav prijatelj svojemu gospodarju.

140. Bela štokrlja (d. weisse Storch, Ciconia alba) je čez 3 čevlje visoka in je, razun černih perutnic in dolgih plečnih peres, belega perja. Okoli očes ima gol, črn kolobar. Dolgi, spičasti kljun in visoki nogi ste rudeči.

Štokrlja je selivka in na prvo pomlad se vračajo dve po dve iz Afrike, kjer so prezimovale. Čudno je to, da se pri nas štokrlja ne naseli na hišah in drevesih, kakor postavim na Rajni, čeravno potuje skoz naše kraje; torej pri nas tudi ni tako znana in priljubljena, [kakor v drugih krajih, kjer ji dajó časih kolo od voza na streho, da si laglje napravi gnjezdo. Štokrlja stoji po več

ur na eni nogi in klopoče s kljunom. Pobira zaželke, polže, žabe, martinčke, kače, celo male ribe, tice, miši in mlade zajčce. Na jesen se zbirajo štoklje v velike trope, vzdignejo se nad oblake, da jih oko večkrat ne vidi, in potujejo v gorke dežele.

141. Siva čaplja (d. gewöhnl. Fischreiher, *Ardea cinerea*) je skorej žerjavove postave in velikosti. Zgorej je pepelnata, spodej bela, na vratu černo marogasta. Na tilniku ima 4 palce dolg in špicast kljun in oči so živo rumene; nogi, na katerih zadnji perst ravno tako visoko stoji kakor sprednji trije, ste rumenkasto-zeleni.

Selivka je in stanuje najrajši blizu ribnikov in jezer, gnjezdi pa v močvirjih na mestih, kjer ni moč do njih, časih v celih tropih. Čaplja je jako plaha in previdna tica, na plitvih mestih stoji v vodi in preži na ribe, torej je časih ribnikom škodljiva. V prejšnjih časih so jo s sokoli lovili. — V južnih krajih in tudi na spodnji Donavi se nahaja lepa bela čaplja; njene, kakor tudi indijanskega Marabu-a, krasne herbtne peresa imajo veliko vrednost.

Se nekatere imenitne močvirnice čapljinega plemena moramo tu opomniti: Rožasti flamingo (rosenrother Flamingo, *Phoenicopterus roseus*) z debelim zakrivljenim kljunom in neizrečeno dolgim vratom in dolgima nogama, persti na nogah so s plavno kožico zvezani, flamingo je prava spaka med ticami; zlicarica (Löffelreiher, *Platalea leucorodia*) s plošnatim, spredej zaokroženi zdolbeni lopatici podobnim kljunom; ibisi s tankim, dolgim serpasto zakrivljenim kljunom, eno verst (ibis religiosa) so v Egiptu ko svetnika častili.

142. Sluka (d. Waldschnepe, *Scolopax rusticola*) je jerebič kaj zelo podobna in je brez kljuna 1 čevlj dolga. Perje je rujavo z rumenkastimi in temnimi poprečnimi progami. Kljun je raven, dolg in tenak, na korenu mehke, na koncu pa s čutljivo kožico prevlečen. Nogi ste kratki in zadnji perst stopi malo više od prednjih.

Sluka je znana selivka, katero posebno zavoljo okusnega mesa zasledujejo. Gnjezdi večidel le v severnih krajih, torej jo pri nas lové le takrat, ko popotuje skoz naše kraje, to je s pomladi in jeseni. Sluka je bolj nočna tica; svojo hrano, červe in zaželke, išče si z dolgim kljunom po vlažni, mehki zemlji. Ena manjša verst kljunačev je okusna kozica (Mosschnepe).

i. t. d.

Besednik.

Slovenska literatura.

V teku minulega mesca se je obogatila slovenska literatura z nekaterimi prav lepimi deli; ker pa je nam danes prostora zmanjkalo, naj stojé tu za zdaj samo njih imena: 1. Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji, spisal A. Lesar, 1 del, cena 50 nkr. — 2. Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanju, spisal J. Marn, cena 50 nkr. — 3. Goriški letnik za čitatelje vsacega stanú. Vrednik Fr. Zakrajšek, cena 1 gld. — 4. Postonjska jama, popisal Dr. E. H. Costa, cena 40 nkr. — 5. Domač koledar slovenski za l. 1864. Spisal P. Hicinger, cena 40 nkr. — 6. Makrobiotika ali nauki, po katerih se more človeško življenje zdravó ohraniti in podolgsati. Spisal večidel po Hufelandu Dr. M. Prelog, cena 1 gld. 20 nkr. Prihodnjič več.

Naznanilo za stran družbinih daril.

Ker vsled razpisa od 26. febr. do 1. novembra ni prišlo nobenega, v predloženi obliki ali razpisu omenjenih daril popolnoma vrednega spisa, zato je sklenil podpisani odbor v svoji današnji seji, naj se obrok (termin) omenjenim trem darilom podaljša do konca februarja 1864. Razpisane so torej do tistega časa: a) 10 goldinarjev za najboljšo izvirno pripovedko, ali petdeset goldinarjev za najboljšo predstavo; b) trideset goldinarjev za najboljšo zgodovinsko, krajepisno ali narodopisno čertico; in c) trideset goldinarjev za (najboljši natorožnanski ali gospodarski spis. Vsi spisi, v ta namen zloženi, naj se pošljejo vsaj do 29. febr. 1864, presodili se bodo pa do konca mesca marca. V Celovcu 27. novembra 1863.

Nova slavlanska knjiga.

Upravo sada se je gospodom predplatiteljem razposlal prvi svezek moje knjige: Uajemni pravonici slavjanski, to je: uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska. Molim vsakoga gospoda predplatitelja po sebi i vse skupa, da mi ne zamere, da se je ta svezek tako po polževó berzo tiskal, jaz toga jamačno nisem kriv. Drugi svezek je uže dotiskan i tretji se sada tiska i s skerbó budem koliko moguće, da se čela knjiga v kratkem dogotovi. Čela knjiga bude obsegala 15 tiskanih listin (bögen) in ji bude čena dučanska (ladenpreis) tri stotinjake avstrijské vrédnosti; kdo pak pošlje meni v plačanom (frankiranom) listě pod doli stoječim naslovom nove, dobi čelu knjigu po dva stotinjaka i 50 kr. avstr. vr. Gospodi, ktorí su uže na prvi svezek se predplačali s jednim stotinjakom, dóbe 2. i 3. svezek zajedno, vkup s glavnim naslovom, s predgovorom i s

kazalom i molim učtivo, da, kačda ta dva svezka sprimeju, blagovolé za obadva svezka v plačanom listě poslati samo jeden stotinjak i 50 kr. avstr. vrednosti. Ta moram ješče reči, da svezka 2. i 3. budeta mnogo zanimivěja i važněja od pervoga.

Matijaz Majan, št.

fajmošter v Gorjah, Post Arnoldstejn, Kärnten.

Slovenska čitavnica v Celovcu. Naprava „slovenske čitavnice“ v

Celovcu je gotova, če nam visoka vlada potrdi pravila; vložila so se 25. novembra. V Celovcu se je oglasilo že okoli 50 udov; tudi s kmetov se jih nam obeta obilno. Bog daj srečo.

Naročilo na „živalstvo“ in „rastlinstvo“.

Dokler nam slovenska matica ne oživi, žalibog nimamo druge poti za izdajo kacega večega dela kakor naročilno; ker še nimamo založnikov učenim in lepoznavskim knjigam. Taka jeb tudi s „prirodopisom živalstva in rastlinstva“, ki sta ga poleg Pokorniga prav izvrstno izdelala znana slovenska pisatelja, gg. Fr. Erjavec in J. Tušek; učitelja na viši realki v Zagrebu, da nam o svojem času služi kot učna (šolska) knjiga na gimnazijah in realkah. Zato se bo dalo to v več ozirih zelo imenitno delo po naročilni poti na svitlo, če najde potrebne podpore med Slovenci, in sicer v dveh zvezkih, katerih prvi bode obsegal „živalstvo“, drugi pa „rastlinstvo“ (vsak okoli 10 tiskanih pol v obliki in s črkami pričujočega povabila). Naročnina za vsak zvezek iznaša 70—80 nkr. in se bode plačevala po prejemi naročenih iztisov; razpošiljale se bodo pa knjige čast. gg. nabiravcem naročnikov, ki več kakor 2—3 iztise naročé, živalstvo posebej in rastlinstvo posebej, čast. naročnikom posameznih iztisov pa obe knjigi vkup s prošnjo, da prejemniki posameznih iztisov naročnino koj o prejemi na pošti (t. j. mit Postnachnahme) plačajo, ostali gospodje pa kmalo po prejemi. Naročila prosimo vsaj do srede mesca januarja; brž ko se oglasi toliko naročnikov, da bodo plačani tiskarni stroški, pojde delo v natis, da „živalstvo“ mesca aprila, „rastlinstvo“ pa mesca junija beli dan zagleda. Vsak 13. iztis se bo dajal po vrhu.

Vabijo se na obilno naročbo vsi slov. rodoljubi, katerim je v resnici mar, da dobimo s časom potrebne šolske bukve v slovenskem jeziku; sosebno pa naj blagovolijo naročnike nabirati čast. vredništva slovenskih časopisov, sl. čitavnice in semenišča kakor tudi gg. učitelji po gimnazijah in realkah, da se delo srečno spravi na svitlo. V Zagrebu prejemata naročila gg. pisatelja, v Celovcu pa vredništvo „slov. Glasnika“ in „slov. Prijatla“.

Naznanilo

„slov. Glasnika“ in „Cvetja“

za leto 1864.

Z novim letom nastopi „slovenski Glasnik“ svoj sedmi tečaj; ponižno torej vabi vse dosedanje prijatelje, pa tudi druge slovenske rodoljube, da mu bodo podporniki tudi v prihodnjem letu — v materialnem in duševnem oziru. Izhajal bode kakor doslej na dveh polah v mesecu in prinašal razno lepoznavsko in podučno blago, sosebno novele, pripovedke in razne poezije, umetne in narodske.

Glasnik velja za vse leto v Celovcu 2 gld. 70 kr., drugej pa s poštnino vred 3 gld.; učenci gimn. in realnih šol morejo vendar vsacih 10 iztisov, pod enim naslovom prejemanih, po znižani ceni polletno za 12 gld. dobivati. Naročilni denarji naj se pošiljajo naravnost vredništvu „slov. Glasnika“ ali z naročnino za „slov. Prijatla“ vred. Naj nam pride dosti podpore od vseh strani; prizadevali si bomo s svojimi sodelavci iz vseh moči, da ustrezemo tudi v prihodnje vsem pravičnim tirjavam!

Pri tej priliki priporočamo prijateljem leposlovnega berila tudi „Cvetje iz domačih in tujih logov“, ki bode obsegalo v III. šestki (vez. 16—21; 16. vez. je že prišel na svetlo, 17. pride mesca decembra t. l.) 1. pesmi „Pervence“ od J. Bilca, 2. povest „Družina Alvaredova“, v španščini spisal F. Caballero, poslovenil J. Parapat, 3. povest iz jugoslovanske zgodovine „Agapija“ od českega pisatelja Chocholovska, in 4. epično pesem iz čerkeskih vojsk „Izmael-bej“ od rusk. pesnika Lermontova. Naznanjeno „rastlinstvo“ se bode po želji več gospodov po drugi poti skusilo spraviti na svetlo. Naročnina za III. šestko iznaša 1 gld. 80 kr.; kdor želi vseh prvih vezkov (1—15), naj pošlje za nje 3 gld. 50 kr. (I. versta: 1.—8. vez. sama velja 2 gld., II. šestka: 10.—15. pa 1 gld. 80 kr.) Verh tega se morejo dobiti poštnine proste 1. Janežičeva „slovenska slovnica“ za 1 gld. 30 kr. 2. Marnova „staro-slovenska slovnica“ za 60 kr. in 3. „Cvet slovenske poezije“ za 60 kr. (če se jih več vkup za šolo vzame, pa le za 36 kr.).

V Celovcu 1. decembra 1863.

Vredništvo slov. Glasnika.